

**Міністерство освіти і науки України
Національна академія педагогічних наук України
Державна науково-педагогічна бібліотека України імені
В. О. Сухомлинського
Всеукраїнська асоціація Василя Сухомлинського
Департамент освіти і науки Київської обласної державної адміністрації
Управління освіти і науки Броварської міської ради
Кафедра теорії і методики виховання
Рівненського державного гуманітарного університету**

Електронний збірник матеріалів

XXVII Всеукраїнських педагогічних інтернет-читань

**«Василь Сухомлинський у діалозі із
сучасністю. Ідеї Василя Сухомлинського
крізь призму сучасних освітніх практик:
набутий досвід і перспективи»**

30 вересня 2020 року

Київ – Рівне – Бровари - 2020

Василь Сухомлинський у діалозі із сучасністю. Ідеї Василя Сухомлинського крізь призму сучасних освітніх практик: набутий досвід і перспективи: Електронний збірник матеріалів XXVII Всеукраїнських педагогічних інтернет-читань Рівне: РДГУ. 2020. 104 с.

Рекомендовано до друку Вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 9 від 29 жовтня 2020 р.)

Вашій увазі пропонуються матеріали XXVII Всеукраїнських педагогічних інтернет-читань «Василь Сухомлинський у діалозі із сучасністю. Ідеї Василя Сухомлинського крізь призму сучасних освітніх практик: набутий досвід і перспективи».

Автори несуть повну відповідальність за зміст матеріалів, поданих до друку.

ЗМІСТ

Грона Н. В. Текстотворча діяльність студентів закладів вищої педагогічної освіти в контексті екстраполяції ідей В. Сухомлинського.....	5
Марусинець М. М. Духовно-інтелектуальна культура у філософсько-педагогічних трактуваннях Г. Сковороди й В. Сухомлинського.....	8
Янченко Т. В. Розширення освітнього простору як технологія навчання у підготовці майбутніх учителів крізь призму науково-практичного досвіду Василя Сухомлинського.....	15
Баліка Л. М., Хомич Д. О. Педагогіка добра та милосердя в педагогічній спадщині В. О. Сухомлинського.....	19
Вербина Ю. В. Педагогічні ідеї В. О. Сухомлинського в сучасній практиці приватного дошкільного навчального закладу «Дитячий садок «Гранд-Гіпаніс» (м. Миколаїв).....	22
Вишник О. О. Педагогічні ідеї педагогіки партнерства В. О. Сухомлинського в контексті Нової української школи.....	27
Волошко Г. В. Засади формування емоційно-етичної компетентності вчителя в спадщині В. Сухомлинського.....	29
Кінах Н. В. Економічні погляди на виховання в системі дошкільної освіти в творчості В. Сухомлинського.....	33
Лук'яненко О. М. Ретроспектива організації педагогічної практики в закладах України у дореволюційний період (друга половина XIX ст.).....	36
Севастюк М. С. Вплив літературно-педагогічної спадщини на професійне становлення майбутнього вчителя початкової школи.....	37
Січко І. О. Природнича підготовка майбутніх фахівців	

початкової освіти на засадах ідей Василя Сухомлинського в парадигмі НУШ.....	42
Соколовська О. С. Культурологічне спрямування трудового виховання дітей дошкільного віку на засадах ідей Василя Сухомлинського.....	45
Шалівська Ю. В., Селях І. Ю. Актуальність поглядів В. Сухомлинського на розвиток мислення школярів.....	50
Шпичак І. П. Педагогіка партнерства у спадщині В. Сухомлинського.....	54
Бондаренко В. В. Музейно-бібліотечний онлайн-проект «Афоризми Сухомлинського».....	58
Вронська В. М. Втілення ідеї «Медична педагогіка» у роботі медичних сестер закладів дошкільної освіти.....	60
Завойська Т. А. Василь Сухомлинський: «Будь мислителем. умій думати читаючи і читати думаючи».....	64
Кизименко О. М. Спадщина В. Сухомлинського в системі формування самоосвіти педагогів.....	69
Литвин А., Максимова Л., Бикова О. Брифінг з елементами тренінгових вправ «Створення сучасного ефективного середовища на основі порад В. О. Сухомлинського».....	73
Ляшук Л. С. Особливості освітнього середовища у початковій школі.....	78
Юстенюк О. С. Вивчення літературної спадщини В. О. Сухомлинського в початковій школі.....	84
Ющенко В. В., Попружна О. В. Професійно значущі вміння викладача у світогляді Василя Сухомлинського.....	87
Булан Т. М. В. Сухомлинський про роль самовиховання у розвитку особистості дитини молодшого шкільного віку.....	90
Меркулова С. Ю. Форми роботи з книжкою у педагогічній спадщині В. О. Сухомлинського.....	97

Шалівська Ю. В.,
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри теорії і методики виховання
Рівненського державного гуманітарного університету
м. Рівне
Селях І. Ю.
здобувач ступеня вищої освіти «магістр»,
Рівненський державний гуманітарний університет,
м. Рівне

АКТУАЛЬНІСТЬ ПОГЛЯДІВ В. СУХОМЛИНСЬКОГО НА РОЗВИТОК МИСЛЕННЯ ШКОЛЯРІВ

Метою Нової української школи є випускник – «цілісна особистість, усебічно розвинена, здатна до критичного мислення» [1]. Попри усі намагання, сучасна система освіти, на жаль, залишає багато можливостей людини нерозкритими, і, зокрема, можливостей її мислення. Поглинаючи енергію школярів, заклади освіти недостатньо надихають, недостатньо стимулюють інтелектуальну енергію учнів.

Як справедливо зазначає Л. Пікуль, у величезному об'ємі технічних знань, що викладають у школі, майже немає місця для знань, які можна було б відчутися серцем, і які б могли наситити і відіграти душу. «Хмарочос з інтелектуальної інформації без морального фундаменту – лише мертва громадка знань, що у будь-якому випадку буде недосконалим і таїтиме в собі проблеми і навіть загрозу для оточуючих... Під зовнішньою пристойністю і вченістю заховалась духовна і моральні пустка...» [2, с.22].

Необхідною умовою перетворювальної діяльності людини є людське мислення, що рухається від поверхового знання до глибоких всебічних знань та формує певне світобачення.

Щоб уникнути формування людей з величезною кількістю інформації, але поганим мисленням, не слід в гонитві за сучасними освітніми тенденціями, нехтувати надбаннями

класиків педагогічної думки, що упродовж тривалого часу були дієвими й залишаються актуальними й дотепер.

Серед корифеїв вітчизняної педагогіки цікавими й довершеними для виховання гармонійної й культурної людини з прекрасною душею є погляди В. Сухомлинського, який ставив дитину у центр освітнього процесу, а сам процес будував на довірі й повазі, пробудженні внутрішніх сил і потенцій зростаючої особистості.

Мислення як особлива властивість і процес самореалізації особистості стало основою педагогіки В. Сухомлинського, її фундаментальною категорією та об'єктом науково-педагогічних пошуків і зусиль упродовж усієї його освітньої діяльності.

Для розумового розвитку дитини Василь Олександрович радив проводити спеціальні «уроки мислення» – живе, безпосереднє сприймання образів, картин, явищ, предметів навколишнього світу; логічний аналіз, здобування знань, розумові вправи; з'ясування причин і наслідків. «Якщо ви хочете, – стверджував видатний педагог, – щоб навчилися мислити ваші «тугодуми», приведіть їх до такого джерела, яке відкривало б ланцюг явищ, аби наслідок одного ставав причиною другого. Справа в тому, що в сув'язі явищ одне за одним ідуть відкриття, перед дитиною ніби спалахують вогники думки, вони стимулюють рухливість розумових процесів...». Щоб змусити дитину мислити, «вмійте примусити її дивуватися» [3].

Важливо зазначити про особливості організації вчителем освітнього процесу, зокрема пояснення нового матеріалу на уроці. Педагог наперед повинен знати, що він учням пояснить, а що залишить недоговореним. Недомовлене призведе до виникнення запитань у свідомості дітей, бажання перетворити невідоме у відоме. Крім того, дуже важливо навчити учнів користуватися отриманими знаннями, щоб вони не стали мертвим багажем, а осмислювалися та творчо використовувалися школярами на практиці. Відтак, В. Сухомлинський наголошував на тому, що вчитель у жодному

разі не повинен подавати учням знання в готовому вигляді, тому що це призводить до інертності, лінощів думки. Для добування думок треба докладати зусилля.

Вчити мислити, розвивати мислення, за вченим, – означає розвивати в дитини обидві розумові сфери: образну та логіко-аналітичну, не допускати однобічності, але водночас уміло спрямовувати розумовий розвиток у русло, яке найбільше відповідає її природним нахилам. Звертає вчений увагу і на те, що мислення дітей відрізняється також темпом розумових операцій, швидкістю думки: «В одних дітей думка дуже жвава. Щойно дитина думала про те, як бджілка збирає нектар з квітки, але ось вчитель показав складну будову квітки – і думка дитини легко переключається на інший об'єкт. В іншій дитини, якщо думка зосереджена на чомусь одному, їй важко переключатись на інше. Не розібравшись, учителі нерідко роблять неправильні, поспішні висновки щодо розумового розвитку дітей» [3].

Відтак, щоб дитина одночасно бачила, слухала, переживала і думала В. Сухомлинський проводив «уроки мислення» серед природи. Метою кожного заняття була установка: дивуватися і помічати, помічати і відчувати, відчувати і думати, думати і творити. Він надавав особливого значення добору тем для таких занять. Пізнавальна частина «уроків мислення» серед природи обов'язково чергувалася з грою. Особливу увагу в розвитку мислення Василь Олександрович надавав також музиці і казці.

Основними завданнями «уроків мислення» були: розвиток уміння спостерігати за явищами навколишнього світу, визначати спільні та відмінні властивості предметів, порівнювати й узагальнювати їх, будувати гіпотези та самостійні висновки, розширення пізнавальних інтересів учнів, збагачення їх життєвого та чуттєвого досвіду, спонукання до творчості засобами образотворчого мистецтва, музики, слова.

В сучасних умовах учителі не мають постійної можливості проводити «уроки мислення» на природі, але завдяки засобам ІКТ безпрограшно організувати такі «уроки» можна і у стінах

освітнього закладу на кожному навчальному занятті чи виховній годині.

Таким чином, проблема розвитку мислення, насамперед учнів початкової школи, у спадщині В. Сухомлинського та його власна система формування творчої особистості, структурними елементами якої були: природа (постійна взаємодія з нею) і краса, співпереживання, творча думка, творча праця, не лише не втрачають своєї актуальності і сьогодні, а, навпаки, є вкрай затребуваними і перспективними для впровадження в практику сучасних освітніх навчальних закладів.

Список використаних джерел

1. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої освіти [Електронний ресурс]. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>.
2. Пікуль Л. В. «Уроки мислення» В. Сухомлинського і «Філософія для дітей» Метью Ліпмана. *Постметодика*. 2013. № 6. С. 22. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Postmetodyka_2013_6_8.
3. Сухомлинський В. О. Вибрані твори: в 5 т. Київ: Рад. шк., 1976 - 1977. Т. 5 : Статті. 1977. 639 с.

Довідкове видання

**«ВАСИЛЬ СУХОМЛИНСЬКИЙ У ДІАЛОЗІ ІЗ
СУЧАСНІСТЮ. ІДЕЇ ВАСИЛЯ СУХОМЛИНСЬКОГО
КРІЗЬ ПРИЗМУ СУЧАСНИХ ОСВІТНІХ ПРАКТИК:
НАБУТИЙ ДОСВІД І ПЕРСПЕКТИВИ».**

30 вересня 2020 року
м. Рівне

Автори-упорядники:
Петренко О. Б., Баліка Л. М., Бабяр А. А.

Формат 60x84. Папір офсетний.
Ум.др.арк.0,8. Наклад 100 прим. Зам. № 556/2

Віддруковано засобами оперативної поліграфії
УРМ-ПОЛІГРАФ
вул. Буковинська, 3, м. Рівне, 33000;
тел.: 0362-64-21-34